

ebéd nélkül meglehetünk, de új ruha, selyemharisnya, cipő és ékszer az üzlethez tartozik. Ez is élet! [...] Savanyúbb, megtörtebb emberpéldányokat sehol sem találni, mint az elegáns, csillogó kokottok között...

(Detektiv, 1920. október 12. 41. sz. 9.)

Kalandornők

TÁBORI KORNÉL

[...]

Új női bűnök

Bájosan fiatal leányok, ragyogóan szép asszonyok közt soha annyi bűntevő nem akadt, mint az utolsó öt-hat esztendőben. Talán eléggé jellemző az az egyetlen adat, hogy ötvennél több kleptomániás hölgy került nyilvánartásba.

A sort egy volt ezredes neje nyitotta meg, aki előkelő budapesti vacsora alatt – mint egyik meghívott – ügyesen ellopta a legdrágább boákat és bundákat s egy ablakon át kicsempészte az utcán lesbe állt nővéreinek. A leleplezés után elmebajról kezdtek beszélni, de a kivételes bánásmód sem akadályozta meg a tragédiát, mert az egész család élete feldúlódott s hosszú vívódás után maga a férj is öngyilkossá lett.

Tizennégy ilyen eset részleteit gyűjtöttem össze; csupa olyan esetét, amiből semmi a nyilvánosság elé nem jutott. Épp az jellemzi a női bűnök túlnyomó részét, hogy rejtve maradnak és sokszor valóban meg is okolható a diszkrétebb eljárás, mert nehéz azt a határt megszabni, ahol már túl az idegbetegségen csak közönséges gáztetről lehet szó. Megbukott a régi Lombroso-féle elmélet, amely csaknem kizáróan örökletes bűnről, veleszületett terheltségről tudott és a háborút követő nagy társadalmi konvulziók megváltoztatták azt a kriminalisztikai tételt is, hogy a nő csak könnyebb

fajtájú vétekre hajlik és a súlyos krimenek háta mögött legfeljebb mint közvetett okozó szerepel.

Új esetek százai bizonyítják, hogy tiszteletreméltó családok leányai is a bűnök hosszú sorozatára vetemednek. A példátlan vihar, mely országokat is szétszakított, nemcsak tömérdék ősi vagyont forgatott föl, hanem az új gazdagokkal új erkölcsi divatokat is hozott.

Húsz esztendővel ezelőtt bornírtságnak tartották volna azt az életregegynt, amelynek hősnője hercegi ágyban született, nyolc uradalom és tizenegy kastély várományosa volt s egy szál ruhában menekült a bolsevisták elől, éhezett és az utcán csavargott, pár nap múlva pedig már selyemruhában, hamis diadémmal táncolt a pesti *lokál*ban. A nyomor manapság sokkal több bűnt szül, mint az örökletesség átka.

Tíz évvel ezelőtt még talán bolondnak bélyegezték volna az író, ha le meri firkálni a hírhedt Béby kisasszony kalandjait, aki a megcsonkított nemzet börtönőreinek Messzalínája volt, vagy a kevésbé ismert Piros Pálmác, aki főképp azért adta el testét-lelkét, majd azért csalt és lopott Zita királyné eladott csodaszép ékszereiből is, hogy barátja barátját tartsa ki belőle.

Vagy ki hallott a háború előtt tizenhét éves kalandornőkről, akik csak azért jutnak börtönbe, mivel mindennap, délután és este *táncolni* akarnak. Az egyik gyilkos merényletektől sem riad vissza, hogy megkaparintsa a nagynéni pénzét.

Maga a táncdüh nem új a régi szociális erkölcsök kutatói előtt, s a tömegjárványos bajok és bűnök újra meg újra felmerülnek. Szakkörökben híressé vált a lelki epidémiának az a különös fajtája, amelyre még kitörésének napján hívtam fel dr. *Moravcsik* Ernő¹⁰ orvostanár figyelmét. Röviden egyes napilapok is közölték 1910. december 8-ikén a következőkben:

„Budapest 17 000 telefonállomásán egyáltalán nem lehetett összekötést kapni ma délután fél héttől hét óráig. Sok előfizető azt hitte, hogy sztrájk ütött ki, de a feltűnően sokáig elhúzódó telefonzavarnak más oka volt. Egy szívbjajos villamosszerelő hangos kiáltással összeesett a telefonközpontban. Éles kiáltásától és az összeesés látványától annyira rosszul lettek az ott alkalmazott hölgyek, hogy elhagyták a kapcsolótáblákat és magukból kikelve, néhányan robbantást, tüzet kiáltottak, mire igen nagy pánik tört

10 Orvostudományi író, ideg- és elmegyógyász (1858–1924.) 1882–1883-ban a Rókus Kórház bőr-, majd szülészeti és nőgyógyászati osztályán dolgozott, 1887-ben a budapesti törvényszék elmeorvos szakértőjének nevezték ki. 1892-től a törvényszéki elmekórtan rendkívüli tanára, 1902-ben az elme- és idegkórtan ny. r. tanára és az idegklinikai igazgatója. 1908-ban az ő elképzelései szerint építették meg az új Elme- és idegkórtani Klinikát.

ki. Kétszáz nő közül negyvenkilenc elájult. A mentők hét kocsival vonultak ki. Egyeseknél órákig tartott, amíg magukhoz tértek.”

Aki ismeri a tömegmozgalmakat, tudja, hogy milyen gyorsan támad néha a pánik és ennek mindig a következményei okoznak sokkal nagyobb bajt. A telefonos hölgyek idegbontó munkája, különösen bizonyos zaklatóbb munkája, különösen bizonyos zaklatóbb események után, könnyen predesztinálta őket a döbbenetes látvány alkalmával arra, hogy kijöjjenek sodrúkból.

S a háború után, melyben nemcsak a női szoknya, de az erkölcs is sokhelyt megrövidült, tömegszuggesztiós erővel terjedt a táncmánia is, amelynek új figuráihoz új pénz, a réginél sokkal több új ruha és új morál is kellett. Típussá vált a kis gépírólány, aki mindennap hajnali fél háromig táncol és sikkasztása után kábultan, félmámorban állt a detektívfelügyelő előtt, mint aki nem érti: hogyan, miért jutott a főkapitányságra.

De típussá kezd válni a nagyobb szabású új démon is, aki számára gyártott havannát szív, ópiumtanyát nyit, Afrikáig szökteti a „Palit”, hogy rajta kívül más ki ne foszthassa, kártyabarlangban veszi el a pénzt és egyik veletlyársnőjét, a szerencsétlen M. Erzsit halálba is kergeti.

A régi kalandornők, akik Eton-frizura¹¹ nélkül szerettek és szenvedtek, soha nem éltek át annyi sötét regényt, amennyi ma az ámuló policiákat foglalkoztatja. *Croitre en crime*¹² – bűnben nőni föl a fekete felhőkig soha úgy nem volt képes a nő, mint Ledererné¹³ és annyi hírhedt társnője. [...]

A perzsa sah

Ez időben Párizsban éledgelt *P.* grófné, aki női „alkalmazottak” közvetítéséből élt, „Warrenné mesterségét” űzte. (Nemcsak Shawból lehet rá idézni, hanem Gorkijból is, mert később elzüllött, az ital tette tönkre organizmusát és egész karrierjét.) Ez a *B.*-né szólt egyik honfitársának, Boross hírlapírónak, aki nagy összeköttetésekkel rendelkezett.

– Képzeld csak – mondta neki –, mi történt odaát Brüsszelben egy előkelő hölgyismerőssémmel?! Valami szélhámós galádul becsapta és majdnem

11 Azaz: a fejhez simuló, fiús női hajviselet. Elnevezését az angliai Eton híres iskolájának frizuraelírásáról kapta.

12 Helyesen: *croitre*; azaz: „nő a bűnben”, „bűnös nő”.

13 Valószínűleg azonos lehet Ledererné Schwartz Mici pozsonyi kasszírosnővel, aki feslett életet élt, és majd 1925-ben csendőr főhadnagy férjével különös kegyetlenséggel megölte és feldarabolta szeretőjét, Kodelka Ferencet. Az eset évekig foglalkoztatta az országot, s híre egész Európát bejárta.

ínségbe került. Most Párizsba szeretne jönni..., csak négyszáz frank kéne hozzá.

– Ó kérem – hangzott a válasz –, tessék, *ma chère*.¹⁴

May kontesz nemsokára Párizsba érkezett és a jólelkű Boross hosszú ideig támogatta. [...]

A „Ferencváros tündére”

Édesapjának a Ferenc téren volt kis kávéháza, amelyről egy ismertnevű magyar író regényt is alkotott.

Harkay Erzsinek hívták, a kávéház gyöngyét és nem egy vendég az ő kedvéért járt oda, amikor még csak üde felsőbb-leányiskolás volt. A szomszédos IX. kerületi rendőrkapitányság tisztviselői épp úgy udvaroltak neki, mint a közeli iparművészeti iskola növendékei, akik föllengzősen csak így nevezték: „a ferencváros tündére”.

Égészen fiatal leány volt még, amikor elcsábították. Nemsokára pedig ő csábított, gazdag urakat igyekezett behálózni, hogy megszarolhassa őket. Kitűnően spekulált arra, hogy röstelni fogják a panasztevést.

Első bűnügye akkor támadt, amikor kiderült, hogy Röck Szilárd utcai lakása mellett selyemtolvaj-leányok búvóhelye. Elítélték, kitöltötte büntetését, aztán Németországba ment.

Hónapokig szobaleány volt előkelő penziókban, dúsan kiruházkodott s utazgatni kezdett. Megismerkedett jól szituált urakkal, főképp katonatisztekkel és mint Festetich Vilma grófnő zsarolt vagy lopott.

Düsseldorfban leleplezték s akkor Rómába, onnan meg az osztrák fővárosba illant. A *Landesgericht*¹⁵ egy gárdatiszt följelentésére többhavi fogházzal sújtotta.

Nemsokára itthon is tízhónapnyi börtönt kapott és Márianosztrán töltötte ki. Aztán megint külföldre utazott. Itáliában megismerkedett egy *Angelo* nevű kalandorral s főképp Berlinben dolgoztak együtt.

Angelo mint nyelvmester fölkereste azokat a nagykereskedőket, akik Olaszországba exportálnak, s üzletük érdekében rávette őket, hogy nála taliánul tanuljanak. Aki csak egyszer fölkereste, bizonyos, hogy gyorsan ellátogatott, mert Angelo „felesége” odavonzotta őket.

A leckeórákból pásztorórák lettek – s ezeket a „férj” kellő időben megzavarta, régi recept szerint jól megszarolta az udvarlókat.

¹⁴ Azaz: „kedvesem”.

¹⁵ Kerületi (másodfokú) bíróság.

Néhány botrányos affér után lecsukták Angelót, de Erzsébet Brüsszelbe s egy lopás miatt Krakkóba szökött tovább.

Nyolc embert sikerült megszarolnia. A kilencedik áldozat egy fogorvos lett volna. Erzsébet arra kérte, hogy fájós fogát kezelje. Alighogy a doktor leültette, így szólt:

– Kérek ötezer koronát...

– Nem értem...

– Különbösen olyan botrányt csinállok, hogy egész Krakkó arról beszél. Azt fogom mondani, hogy *ön aljas merényletet akart elkövetni egy védtelen nővel szemben.*

Az orvos nem ijedt meg, sőt rendőrért telefonált.

Erzsi hasztalanul védekezett azzal, hogy ő csak tréfált. A budapesti rendőrség priusza alapján szigorú büntetést kapott, mert a *priusz* bizonyította, hogy előzően többször is elítélték hasonló büntettek miatt.

Már fonnyadó hölgy volt Erzsébet, amikor *Palics-fürdőn* mulatságos kalandja akadt. Egy török miniszter udvarolt nagy hévvel a „grófnőnek”, mert hiszen az ötletes Erzsébet odalent úgy szerepelt, mint *Czirákya Anna kontesz*, az idősebb *József* főhercegék udvarhölgye. A vastag török meg is kérte feleségül és azt remélte, hogy ötezerholdas birtokot kap hozományul.

Fényes eljegyzési lakoma következett, amelyen a török vőlegény teljesen elázott. Nem csoda tehát, hogy amikor fölébredt – másnap dél felé – elkésve vette észre, hogy minden ékszere és egész pénze hiányzik. Ráadásul Erzsi még nyílt levelet is intézett a *Bácsmegeyi Napló*hoz és a török miniszterről megírta, hogy „így jár minden hozományvadász”.

Mikor aztán a férfiakat vonzó üdeségének nyoma is eltűnt, Erzsébetről – az asszonyok felé fordult. Márianosztrán összeszűrte a levelet egy híres betörő özvegyével, aki maga orgazdaság és kerítés büntette miatt ült. Körülbelül egy időben szabadultak és akkor Erzsébet „házasságközvetítő irodát” nyitott, főképp jobbfajta szobalányok és szakácsnők számára, akik már gyűjtöttek egy kis pénzt és fehéreneműt.

A betörő özvegye, *Uborkáné* szerezte a legtöbb áldozatot. Ennek az igazi neve Endesz Istvánné volt, de óriási, duzzadt vörös orra miatt csak Uborkának nevezték az urát. Míg a fegyházban ült, addig a feleség cselédkvartélyt tartott, lakást és kosztot is adott az olyan lányoknak, akik „épp hely nélkül” voltak és kiuzsorázta őket. A csinosabbját ajánlgatta módosabb férfismerőseinek.

De miután rajtacsípték és szigorúan elítélték, áttért a szerény, csakhogy veszélytelenebb „fölhajtásra”.

– Én, kérem, semmi rosszat nem tettem – vallotta *Jeszenszky* detektívfnők előtt – csak közvetítettem.

20. század eleji, imitált szado-mazo-felvételesorozat darabja
Semmelweis Orvostörténeti Múzeum

Ragyogó Róza tündöklése és pusztulása

Ez is nagyon híres szépségű asszony nemcsak a bűnügyi hatóságokat foglalkoztatta, hanem a politikai élet főszereplőit is. Legérdekesebb kalandjait, amelyek részben valósággal történelmi eseményekbe kapcsolódtak, „felsőbb hely” parancsára máig a titoktartás pecsétje alatt maradtak.

Mert hát udvari előkelőségek „bizalmát” élvezte.

Szekszárdtól Nizzáig

A báróné mint szegény leány született Szekszárdon. *Wallenstein* Róza volt a neve. Először akkor írtak róla, mikor revolverrel lőtt egy orvosra, mert az elcsábította.

Aztán *Hódmezővásárhelyre* került s egy kávéházban kapott alkalmazást. Föltűnést keltő ügye támadt ott a rendőrkapitánnyal, akit nyugdíjba is küldtek miatta.

Budapesten gyors karriert csinált az akkor még karcsú, nyúlánk termetű Róza. A többi közt megismerkedett egy előkelő politikussal, akinek társaságában évenként megjelent Marienbadban, Karlsbadban és barátságot kötött nagynevű osztrák politikusokkal is. A leány hamar jelentős vagyonná tett szert.

Legfőbb pártfogójának, a magyar politikusnak halála után feleségül ment az elszegényedett báró *Schönberger* Bélához, akiről azt mesélték, hogy „kocsissá züllött”. Valójában a lovak rajongója volt és hozzáértő sportsman; a Tattersallban¹⁶ elvállalta urak és hölgyek lovainak gondozását, akik tudták róla, hogy egy bécsi tábornok fia és huszárfőhadnagy volt. Az ital tette tönkre.

Maga a báróné versenyistállót is tartott *Miss Rose* néven, s egyik lova Köttingbrunnban megnyerte a nagy schönauai gátversenyt. Később, amikor férjével összeveszett, istállóját fölsozlatta; de azontúl is sűrűn érintkezett mágánásokkal, sőt udvari személyiségekkel, akiket a turfon mutattak be neki.

Tündöklésének legszebb korszaka az volt, amikor – 1906 márciusában – az uralkodóház egyik tagja tette Rózának a szépet Nizzában, ahol a szépségverseny győztese is lett.

¹⁶ Azaz: a Nemzeti Lovarda, mely a lókereskedelem központja volt.

Titkos bécsi szolgálatok

Óriási meglepetéssel fogadta a magyar közönség 1906 végén azt a leleplezést, hogy báró Schönberger Béláné¹⁷ politikai szerepet játszott Bécsben, a magyar kormány „egynémely tagjának” kérésére. Dr. *Lengyel Zoltán* megvádolta *Polónyi Gézát*,¹⁸ hogy a báróné gyakran fölküldte Bécsbe s amikor „az 1904–5-ös politikai év telén a helyzet fordulópontjára jutott: állandó lakást is vétetett vele odafönt”.

– Azzal beszélt reá – mondta később a „ragyogó Róza” –, hogy mint magyar leány igen nagy szolgálatot tehetek a hazának és neki. Megígérte, hogy a történelemben kerül a nevem, a minisztertanács köszönetet fog szavazni; a szükséges estélyek és más költségek fődözésére pedig jelentős összeget fog adni. A Johann Strauss Gasse 34. számú nagy lakásomon valóban előkelő

¹⁷ Ady Párizsi jegyzeteinek egyik alfejezetében így írt róla:

„Schönbergerné és a kellemetlen franciák

Berthelot temetésén, a Panthéon előtt, az óriási tömeg föltartóztatott egy bérkocsit. Éppen előttünk állt meg a kocsi, három magyar előtt. Szinte egyszerre, hangosan kiáltottunk fel a meglepetéstől:

– Ah, ah, báró Schönberger Béláné.

Tudtuk, hogy Párizsban van, de a találkozás mégis meglepő volt. Leányával ült a kocsiban s láthatóan méltatlankodott. Ki kellett szépen szállni a kocsiból s gyalog sétálni tovább. A teret, az utcatorkokat néhány százezer ember öntötte el. Franciaország temeti s Panthéonába teszi feleségétül egy nagy fiát. Egy tudóst. Ilyen szépet tud-e ma csinálni még egy náció? Carducci nem temethették így az olaszok. De Wallenstein Róza dühös s bizonyosan szidja a franciákat. Ő csak ezt a nagy tömeget látja, amely miatt ő tovább nem kocsikázhat. Ez a dáma ma is koalíciós dáma. (Kacagás és düh együtt fogják el az embert, ha mostanában Rákosi Jenő lapját olvassa véletlenül. Hogy Franciaország elvész, megöli az általános választói jog. Hát ilyen gonosz számárságokat a jó magyar publikum nyugodtan elfogyaszt? Egészen a Wallenstein Róza esete ez, akinek ki kellett szállnia a Panthéon előtt a kocsijából. Rákosi Jenőék is ezért haragusznak Franciaországra. Sebaj, lesz még több okuk is a haragra Rákosiéknak.” (*Budapesti Napló*, 1907. március 30.)

¹⁸ Az 1908-ban zajló, mögöttes politikai ármánykodásokkal terhes affér óriási port vert fel a korabeli Magyarországon; a pert Polónyi Géza volt igazságügyminiszter indította Lengyel Zoltán országgyűlési képviselő ellen sajtó útján elkövetett rágalmazás miatt. Lengyel Zoltán – Halmos János nyugalmazott polgármester vádját átvéve és felerősítve – egy vezércikkben azzal vádolta meg Polónyit, hogy „fővárosi bizottsági tagságát vagyonszerzésre használta föl”, s hogy Polónyi meg akarta zsarolni gróf Nákó Sándor fiumei kormányzót, valamint a Duna Gőzhajózási Társaság, a Gschwindt-gyár kitelepítése ügyében és a városi és közúti villamos vasút-társaságok dolgában korrupcióval vádolható. Az ügy kimeneteléről Szekfű Gyula így írt a *Magyar történet V.* kötetében: „Polónyi Gézának, korábban az obstrukcióüzem egyik első szakemberének nagy botrányok közt kellett helyéről távoznia magánéletét ért gyanúsítások miatt, melyekért különben a vádlót, Lengyel Zoltán képviselőt utólag a bíróság elítélte.” (591.)

társaság szokott összegyűlni. Ott merült fel először annak ötlete, hogy *őfelsége fogadja Kossuth Ferencet*.

Kossuth tehát Polónyi protekciójára Schönbergernének köszönhette – a vád szerint – a nagy napot, amelyen Kossuth Lajos fiát a Burgba hívták. Mint új *Dubarry* asszonyt¹⁹ emlegették titokban Schönbergernét, mikor a koalíció csakugyan uralomra jutott. A bennfentesek szerint gróf *Paar* Ede főszárnysegéd²⁰ s még inkább *Lichtenstein* Rudolf herceg főudvarmester útján tudta a báróné titkos céljait elérni.

Hogyan pattant ki az affér?

Mihelyt Polónyi az igazságügy-miniszteri széket elfoglalta, Róza báróné kérte ígéreteinek „beváltását”. De csak kisebb összeget kapott, mert a többi Polónyi állítóan „betudta az expenznótába”, lévén egyúttal a báróné ügyvédje is.

Ebből támadt a világra szóló botrány. A könnyen izguló, sőt hisztériás természetű asszony odaadta egy újságírónak Polónyi „áruló levelét”:

Budapest, 1905. február 1.

Méltóságos Báróné! Nagy szolgálatot tehet nemzetének, ha tudomást szerez és velem közli Tisza fogadtatásának körülményeit.

Magam mennék föl Bécsbe, de nem akarok föltűnést kelteni és esetleg kellemetlenséget okozni.

Nagyszerű lenne, ha megtudnám, mit mondott őfelsége Tiszának. Mi a hangulat az udvarnál és van-e rá hajlandóság, hogy Kossuthot is meghallgassa a király?

Ha ez megtörténik, úgy olyan népszerű lesz őfelsége – amilyen népszerű nem volt király soha.

Ha valami nagyon fontos és sürgős közlendője van, úgy délután 3-6-ig mindig telefonálhat. Mindenesetre pedig írjon – vagy jöjjön Budapestre.

Tisztelője

Polónyi Géza.

¹⁹ XV. Lajos elhíresült ágyasa, akit végül lefejeztek.

²⁰ Paar a király melletti főhadsegéd volt. – Például Mikszáth Kálmán saját lapjában, az *Országos Hírlapban*, az 1898. október 16-i számban tudósított egy királyi látogatásról, amelyben érzékletesen kirajzolódiik Paar bizalmi munkaköre.

A szép asszony önvallomása

Amikor ez a dolog kipattant, egyezkedő kísérletek folytak, hogy a báróné adjon vissza minden levelet, amit Polónyi írt neki. Annál inkább, mert Polónyiék szerint célzatos rágalmakat vegyített a levél-afférbe. Erős izgalom közt folyt ez a tárgyalás s a báróné hisztériás rohamában morfiumot is vett be Zoltán utca 9. számú lakásán.

Este már a pártkörökben is megdöbbenéssel tárgyalták a részleteket. A báróné nyilatkozott, hogy igenis, ő vitte ki Kossuth audienciáját őfelségénél s a koalíció mindent neki köszönhet. Igenis, jár a Burgba; nem ugyan *Paarhoz*, hanem *Lichtenstein* herceghez, aki pártfogolja. Pár héttel ezelőtt *magánál a királynál volt kihallgatáson*, aki előtt ő – már mint báróné – kijelentette, hogy eddig egy fillért sem kapott és önzetlenül cselekedett. *Lichtenstein* herceg írt neki, ma kapta meg a levelet és értesíti, hogy őfelsége újra fogadja majd, egyébként tény, hogy több főherceget ismer.

A Zoltán utcai alkóvos szobában, ahol ágyban fogadta az újságírókat, a látogatók egy konzolon két főherceg arcképét is fölfedezték – saját kezű aláírásukkal.

Schönbergerné észrevette, hogy nézegetik, s behívta Alice nevű kislányát; rászólt, hogy dugja el a képeket.

Amikor Polónyival való összeköttetéséről kérdezték, ezt mondta:

– Részleteket most nem adhatok, mert azzal fenyegettek meg, hogy akkor kompromittálható adatokat közölnének több főhercegről. Én pedig nem akarom, hogy az udvar megneheztesse rám.

Elmondta még, hogy Bécsbe utazik, aztán Montecarlóba. Mutatott egy táviratot is, amelyben a bécsi udvar egyik előkelő tisztviselője „jelenti”, hogy több főherceg érdeklődik állapota iránt s ha szükséges, Budapestre küldenek egy bécsi orvostanárt.

Csakugyan Bécsbe távozott és ott újabb nyilatkozatot tett közzé, amelyben a politikai helyzet áldozatának mondta magát. A botrány mind jobban nőtt.

Hajsza vagy tisztogatás?

Báró *Bánffy* Dezső mint az ellenzéki vezérlő-bizottság exponense határozottan kijelentette, hogy a bizottság annak idején semmit sem tudott a báróné titkos politikai szerepéről.

Dr. Lengyel és társai követelték Polónyi lemondását, míg az igazságügy-miniszter hívei „utálatos hajszanak” bélyegezték az ügyet.

Gróf Andrássy Gyula éles hangon követelte, hogy Polónyi tisztázza a helyzetet. 1907. január 29-én Polónyi be is adta följelentését a budapesti ügyészséghez *Lengyel* Zoltán ellen. Hat rendbeli rágalmazás címén tett panaszt *A Nap*-ban 1907. január 22-ikén megjelent „Vádat emelek” című Lengyel-féle cikk miatt, amely – írta Polónyi – egy hónapok óta megbuktatásomra szövetkezett bűnszövetségnek előre megállapított terve szerint az ellenem folyamatban volt *politikai célzatú* hajsza érdekében” készült.

A leg súlyosabb vádpontok:

1. Polónyi fővárosi bizottsági tagságát vagyonszerzésre használta föl –, bár *Halmos* János volt polgármester „bűnügyi rémregénybe illő” módon visszavonta a vádját.

2. Polónyi ügyvéd korában *Beke* Erzsébettel szövetkezve, „megzsarolta” gróf *Nákó* Sándor²¹ fiumei kormányzót.

Polónyi azzal vágott vissza, hogy ő mint miniszter hadat üzent a *becsület-rablásnak s a terrorizmusnak*; ezért támadják őt annyira aljasul; de lecsukatja azt, aki rágalmazza.

Leleplezik a bárónét

Váratlan fordulat történt 1907. február elsején: báró Schönbergernét *kitiltot-ták* Budapest területéről, ami soha meg nem történt, valóságos riportot írt róla *Krecsányi* Kálmán rendőrtanácsos, a detektívtestület főnöke. A főkapitányi sajtóiroda ki is adta a „jelentés” bő kivonatát:

– *A székesfővárosi társadalom életében – írta Krecsányi – az utóbbi időben egy nő tolta föl magát, aki, hogy a közfigyelmet magára vonja, a nyilvánosság előtt állandóan a legmagasabb körökhöz tartozó nagyállású és rangú egyénnel való összeköttetésekkel dicsekedett. Nyilatkozatokat tett közzé, amelyekben nemcsak egyes előkelő állású egyének tisztességét és becsületét gyanúsította meg, hanem amelyek egyszersmind alkalmasak voltak arra is, hogy az országot a külföld előtt diszkreditálják.*

A kissé döcögő stílusú riport ezután bűnügyi szenzációkat talált föl:

– *Ez a nő Wallenstein Róza, jelenleg báró Schönberger Béláné, aki legutóbb egyes napilapokban női becsületének és erkölcsének meghurcolásáról panaszkodott. Holott éppen ő az, aki emiatt legkevésbé panaszkodhatik. Íme ennek tanúságául élettörténete:*

Wallenstein Róza, aki szegény szülők gyermeke, már 14–15 éves korában Szekszárdon, a szülői háznál viszonyt kezdett egy ottani orvossal. A viszony gyümölcse leánygyermek volt. Wallenstein Róza a gyermek megszületése után zsarolni kezdte az

²¹ Nákó Sándor (1871–1923) 1906. május 24. – 1909. december 12. közt volt fiumei és magyar–horvát tengerparti kormányzó, valamint a fiumei tengerészeti hatóság elnöke.

orvost s mikor az fenyegetéseire nem hajlott, reá lőtt. A bíróság ezért 8 havi börtönbüntetésre ítélte.

– Már 1896-ban meggyült a baja a fővárosi rendőrséggel. Többször lett előállítva erkölcsrendészeti kihágás miatt. A VI. kerületi kapitányságon 1899-ben utasította arra, hogy három nap alatt rendes lakást és foglalkozást szerezzen, vagy a főváros területét hagyja el. 1900. december 31-én a fővárosi rendőrség erkölcsrendészeti osztályába jegyeztette be magát és 1903. július 7-ig rövid megszakításokkal a lajstromban szerepelt.

– Ekkor kezdte hazug és ravasz módon terjeszteni, hogy több előkelő állású emberrel van bizalmas ismeretségben, sőt hogy ismeretsége a legmagasabb körökig terjed. Hazudozásait olyaképp használta ki, hogy megszorult álláskeresők, előléptetésre vágyók vagy a büntető törvénykönyvvel összeütközésbe jött egyének mentőjeként csapott fel, azt állítva, hogy közbenjárását bármely ügyben siker koronázza. Amint ez a rendőrség kezei közt levő, most beszerzett bizonyítékából kiténik, valósággal felhajtókat tartott, akik a hiszékenyeket hálójába kerítették. Vagyonát ilyen módon szerezte. Ő maga is tisztában volt eljárásának szélhámosságával. Ismerősei előtt többször ekként nyilatkozott:

„A világ megcsalva akar lenni, tehát megcsalom.”

A rendőrség már régebb idő óta figyelemmel kíséri üzelmait s most a beszerzett bizonyítékok alapján, a közérkölc és köztisztesség érdekében ezt a nőt, aki úgy látszik, a veszedelmesebb kalandornők osztályához tartozik, maga elé idézte s ellene a kiltítási eljárást megindította.

A báróné el, a miniszter le...

A detektív főnök jelentését dr. Boda Dezső főkapitány szigorú eljárás végett küldte át a toloncosztályra. A báróné megtudta, hogy a baj környékezi, s ki akart hajtatni egy környékbeli faluba, hogy onnan táviratozzon bizalmasainak.

De *Palágyi* Lajos detektív főnök-helyettes elfogta, a toloncosztályban pedig tíz esztendőre kiltították Budapest területéről.

A báróné így kénytelen volt elutazni. Értesítették róla, hogy Bécsbe se menjen, mert ugyancsak kiltítják, *Triesztbe* utazott leányával és „személyzetének két tagjával” együtt. Onnan *Párizsba*, később pedig *Berlinbe* került.

Polónyi lemondott az igazságügy-miniszterségről. Hosszú és rendkívül izgalmas harca, amelyet Lengyel Zoltánnal folytatott, jogerős bírói ítélet nélkül végződött.

Annyi kétségtelen, hogy sok fölösleges botránynak állták útját a pör megszüntetésével. Polónyi túlélte a vöröshajú fiatal bárónét: emlékezetes, hogy 1918-ban a közmunkatanács elnöke lett és 1920-ban hunyt el.

A grófnő kalandjai

A báróné sorsa előbb még egyszer föllendült. Újra férjhez ment *Alexander Hugo Bense*l zu *Sternau und Hohenau* birodalmi grófhoz. Fényes lakást rendeztek be a berlini-charlottenburgi Kant Strasse-n. De nemsokára eltűnt a házaspár.

Ennek a titka az volt, hogy a gróf igen sok adósságot csinált Svájcban és másutt. A baseli törvényszék el is ítélte *in contumaciam*²² négyhavi börtönbüntetésre s az ügyész nászajándékkul egy körözőlevelet prezentált. Ezért költöztek el a grófék ismeretlen helyre.

Tékozlón éltek, s mivel Rózának elfogyott a pénze, hamarosan szakítottak.

Amikor a konstantinápolyi autóversenyt rendezték, régi magyar ismerősei *Yalován* találkozottak vele. Leánya ott élőképeket produkált – amelllett sok gavallér hiába környékezte meg, a színpadon túl zárkózottan élt, míg anyja éjfélt után otthagya a föllépti díjat a török játékbankban. Később ugyanez történt egy román tengeri fürdőhelyen, Konstanzában. [...]

(*Budapest, 1908. 7–11, 33., 44–47., 64–75.*)

A budapesti magyar királyi államrendőrség

Mint a „Közbiztonság”-ban olvassuk, Schäffer Jenő budapesti rendőrfőkapitány „A rendőrség tevékenységének eredménye a prostitúció terén” c. alatt felolvasást tartott „A nemi betegségek ellen védekező egyesület” felolvasó ülésén. A szerző hosszabb cikkben foglalkozik a prostitúció minden ágával. Az éjjeli mulatókat érdeklő egyik része ez:

A szabályrendeleteknek azon rendelkezése, hogy bordélyházi kéjőnőnél betöltött 20 év, magánkéjőnőnél pedig a betöltött 17 év a kötelező a bejegy-

²² Személyes megjelenés híján való ítélet, vagyis mikor úgy ítélnek el valakit, hogy nem jelenik meg a bírósági idézés ellenére sem a bíróság előtt.